

שמונה עשרה OF ברכות IN THE OPENING AND CLOSING זכרונות

Let us return to the excerpt from **מסכת סופרים** that opened last week's newsletter and study the second half of the הלכה:

מסכת סופרים פרק י"ט הלכה ו'—כשם שחתמתן של ראש השנה ויום הכיפורים משונה משאר ימים טובים, כך תפילתן; ואין מזכירין זכרונות בשלש ראשונות ובשלש אחרונות, אלא בשני ימים טובים של ראש השנה וביום הכיפורים בלבד; ואף באילו בקושי התירו.

Translation: Just as the ending Bracha of the middle Bracha of Shemona Esrei is different on Rosh Hashbonah and Yom Kippur from the ending of the middle Bracha of Shemona Esrei on the other holidays, so too is the body of the middle Bracha different as well. In addition, one is generally not permitted to ask G-d to "remember" in the first three Brachos of Shemona Esrei or in the last three Brachos of Shemona Esrei except on the two days of Rosh Hashbonah and on Yom Kippur. That practice was permitted only after much deliberation.

What are **זכרונות**? Lines that are added to the first three and last three **ברכות** of **שמונה עשרה** in which words from the root: **זכר**, remember, appear:

- **זכרנו** לחיים, מלך חפץ בחיים, וכתבנו בספר החיים, למענך א—להים חיים;
- מי כמוך אב הרחמים, **זוכר** יצוריו לחיים ברחמים;
- **זכור** רחמך וכבוש כעסך וכלה דבר וחרב ורעב ומשחית ומגפה ויצר הרע ושנאת הנם ועבודה זרה וחילול השם וכל מחלה וכל תקלה וכל קטטה וכל גזירה רעה מעלינו ומעל כל בני בריתך' . . . וכתוב לחיים טובים כל בני בריתך;
- בספר חיים, ברכה ושלוה, ופרנסה טובה, **נזכר** ונכתב לפניך, אנחנו וכל עמך בית ישראל, לחיים טובים ולשלוה.

This excerpt from **מסכת סופרים** informs us that reciting the **זכרונות** in the first three and last three **ברכות** of **שמונה עשרה** was permitted only after great deliberation. Why did it require great deliberation?

ספר הלכות גדולות² סימן א' – הלכות ברכות פרק חמישי עמוד נט—אמר רב יהודה (שם): לעולם אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות אלא באמצעיות, דא"ר חנינא: שלש ראשונות דומה לעבד שמסדיר שבה לפני רבו, באמצעיות דומה לעבד שמבקש פרס מרבו, באחרונות דומה לעבד שנמל פרס מרבו ונפטר והלך לו. ומהכא לא

1. According to **גאון** עמרם, this line was recited as part of the silent **שמונה עשרה** on **ראש השנה** and on **כיפור**.

2. Halachot Gedolot was one of the earliest compendia of halachic decisions composed during the geonic period. This work was written by Rav Shimon Kayyara in Babylonia. He lived in Basra in what is now Iraq, and wrote Halachot Gedolot some time during the ninth century. This work is arranged topically and is based on the Halachot Pesukot of Rav Yehudai Ga'on and on Sheiltot De-Rav Achai.

שבקיין רבנן למימר מעומד, ואפילו זכרנו לחיים במגן לא אמרינן, וכ"ש זכור רחמיך וכבוש כעסך במודים לא אמרינן, אבל ובספר חיים אמרינן בשם שלום, דסליקו להו שמונה עשרה והוה ליה כי תחנוני.

Translation: Rabbi Yehudah said: A person should never make requests for his personal needs while reciting the first three and the last three Brachos of Shemona Esrei. Instead, he should do so while reciting the middle Brachos of Shemona Esrei. This is based on what Rabbi Chanina said: while reciting the first three Brachos of Shemona Esrei, a person is like a servant who is heaping praise on his master; while reciting the middle Brachos of Shemona Esrei a person is like a servant who is asking for a reward from his master and while reciting the last three Brachos of Shemona Esrei a person is like a servant who has received his reward and is taking leave from his master. Based on this source, our Rabbis prohibited a person from making requests while reciting the first three and the last three Brachos of Shemona Esrei. Thus, we may not say the line that begins: Zachreinu L'Chayim in the first Bracha of Shemona Esrei and certainly we may not say the line: Zechor Rachmaecha Oo'Kvosh Ka'Ascha in the Bracha of Modim. However, a person may say the line that begins: B'Sefer Chayim in the Bracha of Sim Shalom because at that point Shemona Esrei has been completed and you are permitted to add supplications at that point in Shemona Esrei.

The opinion of the ספר הלכות גדולות was not generally accepted. Instead the following Gaonic opinion prevailed:

תשובות הגאונים החדשות – עמנואל (אופק) סימן ד' – תשכה. ולשאל אדם צרכיו בשלש ראשונות ובשלש אחרונות ולומ' זכרנו לחיים במגן, ממנהג אתם עושים. מהו מנהג ישיבה? שאנו שואלין במגן: זכרנו לחיים, ובמודים: וכתוב לחיים כל בני ברייתך, ובשם שלום בספר חיים ברכה ושלום נזכר ונכתב לפניך אנו וכל עמך בית ישראל לחיים ולשלום, מראש השנה ועד יום הכפורים. ואם כדאמ' רב יהודה אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בשלוש אחרונות (ברכות לד, א) הלכה! הרי אנו עושין שלא כהלכה ואי אפשר לישאל, אלא אם כן היא, ואין אנו חולקים על הלכה זו! אלא כך הוא טעמ' כשאמ' רב יהודה אל ישאל אדם צרכיו בצרכי יחיד כגון יחיד שיש לו לבקש דבר שצריך וכמה שאמרו חכמים (עבודה זרה ז, ב) נחום המדי או' שואל אדם צרכיו בשומע תפלה;

Translation: For a person to make requests in the first three and last three Brachos of Shemona Esrei by way of saying Zachreinu L'Chayim are among the customs that are followed. Is this practice followed in the Yeshiva? Do you add the requests of Zachreinu L'Chayim in the first Bracha of Shemona Esrei and Oo'Ksov L'Chayim in the Bracha of Modim and B'Sefer Chayim in the Bracha of Sim Shalom from Rosh Hashonah to Yom Kippur or do you strictly follow the rule enunciated by Rabbi Yehuda that a person is prohibited from making requests in the first three and last three Brachos of Shemona Esrei (Brachos 34a)? Is that the Halacha and are those who recite those lines going against Halacha and as a result we may not make those requests as we do not wish to cause a dispute about that Halacha. Answer: the issue is not whether the statement of Rabbi Yehudah has been accepted as the correct practice. When Rabbi Yehudah warned against a person making requests in the first three and last three Brachos of Shemona Esrei, Rabbi Yehudah was referring to a person making personal requests similar to the type of requests described by our

להבין את התפלה

Sages (Avodah Zara 7b) Nachum Ha'Madi said: a person should insert his personal requests into the end of the Bracha of Shomeah Tefila.

אדם קאמ' בערכי יחיד, ושוב אמרו חכמים (עבודה זרה ת, א) וחכמים אומ' לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא שואל אדם צרכיו בשומע תפלה, ואמ' רב יהודה אמר שמואל הלכה שואל אדם צרכיו בשומע תפלה. ואמ' רב חייא בר אשי אעפ"י שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה היה לו חולה בתוך ביתו אומ' בברכת חולים, צריך לפרנסה אומ' בברכת השנים, וכשאמ' רב יהודה אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות כגון זה. וראיה לדבר, שלא אמ' רב יהודה אין שואלין אלא לא ישאל אדם, ביחיד שיש לו נכל צורך כגון חולה או צריך פרנסה שהן צרכי יחיד, אבל צרכי ציבור כגון זכרנו לחיים וכל ישראל צריכין לה שואלים, ולא קשיא הך על דרב יהודה. וכל שכן שבין ראש השנה ליום הכפורים שמודע הוא לשאול אדם כל שעה ושעה צריכה לכך היא.

Translation: The key word is the word: Adom. This is a reference to an individual. Our Sages continue (Avodah Zara 8a): Our Sages said: both opinions are incorrect. Instead a person makes his requests at the end of the Bracha of Shomeah Tefila. Rabbi Yehudah said: the Halacha accepted the rule that a person makes his requests at the end of the Bracha of Shomeah Tefila. Rabbi Chiya son of Ashi said: even though it is appropriate to insert one's personal requests into the end of the Bracha of Shomeah Tefila, if someone is living with a sick person in his house, he may ask for that person's recovery in the Bracha of Rofei Cholim or if a person needs help with his finances, he can ask for help with his finances in the Bracha of Mivarech Ha'Shanim. When Rabbi Yehudah said: a person is prohibited from making personal requests in the first three and last three Brachos of Shemona Esrei, he was referring to the type of personal requests we just described. Our proof lies in the fact that Rabbi Yehudah specifically prohibited an "Odom" (an individual) from making requests such as health for a family member or financial assistance which are deemed to be individual needs. However, concerning the needs of the community such as requesting that G-d remember us for life-that is a need that every Jew shares and is not prohibited by the rule enunciated of Rabbi Yehudah. Concerning making such requests during the days between Rosh Hashonah and Yom Kippur, Rabbi Yehudah would agree that a person is permitted to make requests that are for public good.

The practice of adding a request in the first three ברכות of שמונה עשרה may have been a regular occurrence in the early days of תפלה. We noted one example when we studied שמונה עשרה of שבת. This is how רב עמרם גאון presents the opening ברכה of שמונה עשרה on שבת:

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר שבתות-ובין בערבית ובין בשחרית ובין במוסף ובין במנחה מזכיר במגן כך: ורצה והנחיל לבניהם שבתות למנוחה למען שמו באהבה. מלך עוזר ומושיע ומגן. ברוך אתה ה' מגן אברהם.

Translation: On Shabbos, whether he is reciting Tefilas Arvis, Shacharis, Mussaf or Mincha, he should add in the first Bracha of Shemona Esrei: Oo'Ritzei V'Hinchil Livneihem Shabbasos L'Menucha Li'Ma'An Shmo . . . Magen Avraham.

The practice of **גאון רב עמרם** was not accepted for a reason other than it was inappropriate to make a request in the first **ברכה** of **עשרה**:

ספר העיתים סימן קלח-ועומדין בתפלה ומתפללין ז' ברכות ובסדור מר רב עמרם כתב הכי דבין בערבית בין בשחרית בין במנחה מזכירין במגן כך ורצה והנחיל לבניהם שבתות למנוחה למען שמו באהבה מלך עוזר ומושיע ומגן בא"י מגן אברהם, והא מילתא דכתב מר רב עמרם גאון אנן לעניות דעתן חזי לן דהא מילתא לאו דסמכא היא וליתא כל עיקר דמה ענין להזכיר של שבת בברכת אבות ולא בשאר חמש ברכות אחרות ועוד דלא אשכחן דאמור רבנן למדכורי של שבת באבות וגבורות וקדושת השם ולא בשלש אחרונות וכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות לא יצא ידי חובתו.

Translation: We stand for Shemona Esrei and recite seven Brachos. In Seder Rav Amrom Gaon he writes: On Shabbos, whether he is reciting Tefilas Arvis, Shacharis, Mussaf or Mincha, he should add in the first Bracha of Shemona Esrei: Oo'Ritzzei V'Hinchil Livneihem Shabbasos L'Menucha Li'Ma'An Shmo . . . Magen Avrohom. In our opinion, what Rav Amrom Gaon provides does not appear to have a basis. What purpose is served in referring to Shabbos in the first Bracha of Shemona Esrei but not in the other two opening Brachos or in the three closing Brachos of Shemona Esrei. In addition, we do not find any source in which our Sages direct that we refer to Shabbos in the opening or closing Brachos of Shemona Esrei. Doing so violates the rule that one who changes the form of a Bracha composed by our Sages has not fulfilled his obligation.

Why was it necessary to add **זכרונות** to the first three and last three **ברכות** of **שמונה** **עשרה** as follows:

זכרנו, י-י א-להינו, בו לטובה, ופקדנו בו לברכה, והושיענו בו לחיים. ובדבר ישועה ורחמים, חוס וחנו, ורחם עלינו והושיענו, כי אליך עינינו, כי א-ל מלך חנון ורחום אתה.

We can offer several answers. Because **יעלה ויבא** is not recited in every **תפלה** during **ראש השנה** and on **כיפור**, it was necessary to add **זכרונות** to the first three and last three **ברכות** of **עשרה**. Currently, we do not include **יעלה ויבא** in **תפלת מוסף** on **ראש השנה**. It is worth noting that **רב סעדיה גאון** includes **יעלה ויבא** as part of the **ברכה** of **ראש השנה** in **תפלת מוסף** but omits it in the other **תפילות** of **ראש השנה**. In addition, **רב סעדיה גאון** provides that adding **זכרונות** to the first three and last three **ברכות** of **עשרה** on **ראש השנה** and on **כיפור** is optional:

רב סעדיה גאון-ויש נוהגים לומר בברכת מגן: זכרנו לחיים מלך רחמן הפץ בחיים כתבנו בספר חיים לפניך, מלך מושיע ומגן ברוך אתה ה' מגן אברהם; ובברכת מחיה: מי כמוך אב הרחמן זוכר יצוריו לחיים ברחמים ברוך אתה ה' מחיה המתים; ובברכת הקדוש: ויגבה ה' צב-אות במשפט והא-ל הקדוש נקדש בצדקה ברוך אתה ה' המלך הקדוש; ובברכת מודים: זכור רחמיו וכבוש כעסך וכתוב לחיים טובים כל בני בריתך; ובשים שלום: ובספר חיים ברכה ושלום ישועה ונחמה כלכלה ופרנסה רוח והצלחה נזכר ונכתב ונחשב ונמנה אנו

להבין את התפלה

וכל עמך בית ישראל לחיים ברחמים.

Second, an independent basis for reciting זכרונות in the first three and last three ברכות of שמונה עשרה on all the days between ראש השנה and on יום כיפור may exist. We previously learned of the custom to fast all ten days between ראש השנה and יום כיפור. We then drew a link between those ten days and the practices on public fast days. Concerning public fast days, we learned of the requirement to add זכרונות to שמונה עשרה:

משנה מסכת תענית פרק ב' משנה ג'—ואלו הן זכרונות, ושופרות, (תהלים קכ') אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני, (תהלים קכא') אשא עיני אל ההרים וגו', (תהלים קל') ממעמקים קראתיך ה', (תהלים קב') תפלה לעני כי יעטוף; ר' יהודה אומר לא היה צריך לומר זכרונות ושופרות אלא אומר תחתיהן (מלכים א', ח', לז') רעב כי יהיה בארץ דבר כי יהיה בארץ, (ירמיהו יד', א') אשר היה דבר ה' אל ירמיהו על דברי הבערות, ואומר חותמיהן:

Translation: Mishna: The following are the additional six Brachos that are added to Shemona Esrei: verses of Zichronos, verses of Shofaros, and these chapters of Tehillim: (Tehillim 120) In my distress I called unto the Lord; (Tehillim 121) I will lift up mine eyes unto the mountains etc.; (Tehillim 130) Out of the depths have I called You, O Lord; (Tehillim 102) A prayer of the afflicted when he faints. Rabbi Judah says: he need not recite the verses of Zichronos and Shofaros, but instead he should recite the following scriptural passages, (Melachim 1, 8, 37) If there be in the land famine, if there be pestilence; (Yirmiyahu 14, 1) The word of the Lord that came to Yirmiyahu concerning the droughts; and then he should recite the concluding Brachos for each.

It is possible that the practice of adding זכרונות in the first three and last three ברכות of שמונה עשרה on all the days between ראש השנה and on יום כיפור was initiated because of the custom to fast on those days. Since זכרונות were added to שמונה עשרה on fast days, זכרונות were also added to שמונה עשרה on the ten days between ראש השנה and on יום כיפור.

One last thought: if the form of שמונה עשרה for all the תפילות of ראש השנה included the ברכות of מלכויות, זכרונות, שופרות, then perhaps when the ברכות were removed from all the תפילות except תפלת מוסף, our Sages substituted the זכרונות in the place of those three ברכות.

Zev Yavetz on page 27 of his book: מקור הברכות argues that a reference to the practice of reciting זכרונות in the first three and last three ברכות of שמונה עשרה can be found in the Talmud:

מקור הברכות—ולדעתינו בכר נהגו הזכרונות אלה גם בימי חכמי המשנה הראשונים, וזהו שאמרו "אלו ברכות שמאריכין בהן ברכות ר"ה וי"ה וברכות תענית ציבור (תלמוד ירושלמי (ונציה) מסכת ברכות פרק א דף ג טור ג/ה"ה).

Translation: In our opinion the practice of reciting Zichronos began already in the earliest times of the Mishna. That is what was meant by the rule: These are the Brachos that are lengthened: the Brachos of Rosh Hashbonah, Yom Kippur and public fast days (Talmud Yerushalmi, Maseches Brachos, chapter 1, Halacha 5).

The זכרונות present the following anomaly. The first two זכרונות are unquestionably פיוטים:

זכרנו לחיים,
מלך חפץ בחיים,
וכתבנו בספר החיים,
למענד א-להים חיים;
מי כמוך אב הרחמים,
זוכר יצוריו לחיים ברחמים.

Whether to recite פיוטים during the repetition of the first three ברכות of שמונה עשרה became one of the differences in practice between מנהג ארץ ישראל and מנהג בבל. מנהג ארץ ישראל accepted the practice while מנהג בבל did not accept the practice. Concerning the practice of reciting זכרונות in the first three and the last three ברכות of שמונה עשרה on the days between ראש השנה and יום כיפור, מנהג ארץ ישראל and מנהג בבל switched sides. מנהג ארץ ישראל did not accept the practice while מנהג בבל accepted the practice. Here is how Professor Ezra Fleischer presents מנהג ארץ ישראל in his book: עמידת שלוש in the chapter entitled: תפלה ומנהגי תפלה ארץ ישראלים בתקופת הגניזה הרגלים והימים הנוראים, page, 121:

בני ארץ ישראל לא שינו בעמידות הימים הנוראים שלהם כלום גם בשלוש הראשונות ובשלוש האחרונות: הם לא הוסיפו את פיסקאות הזכרונות לברכה הראשונה והשנייה, לא צירפו את המקרא 'ויגבה ה' צב-אות במשפט' לברכה השלישית, לא שינו את מטבע החיתום של הברכה השלישית ל'מלך הקדוש', ולא הוסיפו את פיסקאות התחנונים לשלש הברכות האחרונות.

Translation: Those who followed Minhag Eretz Yisroel did not change the wording of the first three and the last three Brachos within Shemona Esrei for the Yomim Noraim. They did not add the lines known as Zichronos in the first and second Brachos of Shemona Esrei and did not add the verse: Va'Yigbah Hashem Zvakos to the third Bracha. They also did not change the closing Bracha of the third Bracha to "Melech Ha'Kadosh" and did not add the lines of supplication to the last three Brachos of Shemona Esrei.